

SỰ DẪN ĐẮT VÀ CHỦ ĐẠO CỦA DOANH NGHIỆP NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI PHÁT TRIỂN LỰC LƯỢNG SẢN XUẤT CHẤT LƯỢNG MỚI CỦA TRUNG QUỐC

★ GS, VS TRẦN AN PHÚ

Chủ tịch Hội Kinh tế Chính trị học Thế giới

★ NCS VƯƠNG QUÂN TỬ

Đại học Viện Khoa học Xã hội Trung Quốc

- **Tóm tắt:** Bài viết phân tích quan điểm của Đảng Cộng sản Trung Quốc về phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới xác định đây là biện pháp quan trọng nhằm củng cố nền tảng vật chất - kỹ thuật cho hiện đại hóa mô hình Trung Quốc và phát triển chất lượng cao; ứng phó với cạnh tranh quốc tế và bảo đảm an ninh kinh tế quốc gia. Phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới cần dựa vào doanh nghiệp nhà nước. Chính tính chất sở hữu toàn dân về tư liệu sản xuất, sức mạnh tổng hợp mạnh mẽ cùng sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản đã quyết định việc doanh nghiệp nhà nước có đầy đủ trách nhiệm và năng lực để dẫn dắt, chủ đạo quá trình phát triển này.
- **Từ khóa:** doanh nghiệp nhà nước; lực lượng sản xuất chất lượng mới; hiện đại hóa mô hình Trung Quốc.

The leadership and dominant role of state-owned enterprises in the development of China's new quality productive forces

- **Abstract:** The article analyzes the viewpoint of the Communist Party of China on developing new quality productive forces, identifying this as an important measure to strengthen the material and technical foundation for modernizing the Chinese model and achieving high-quality development; addressing international competition and ensuring national economic security. Developing new quality productive forces must rely on state-owned enterprises. The public ownership nature of the means of production, strong comprehensive strength, and leadership of the Communist Party determine that state-owned enterprises have full responsibility and capability to lead and dominate this development process.
- **Keywords:** state-owned enterprises; new quality productive forces; modernization of the Chinese model.

1. Mở đầu

Đầu tháng 9-2023, sau khi Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc Tập Cận Bình đề xuất khái niệm “Lực lượng sản xuất chất lượng mới”, giới học thuật đã tiến hành một đợt thảo luận, tập trung chủ yếu vào các phương diện: *Một là*, làm sáng tỏ logic xuất hiện của lực lượng sản xuất chất lượng mới. *Hai là*, định nghĩa nội hàm khoa học và các đặc trưng của lực lượng sản xuất chất lượng mới. *Ba là*, nghiên cứu về lộ trình thực hiện lực lượng sản xuất chất lượng mới. *Bốn là*, xây dựng hệ thống chỉ tiêu đánh giá sự phát triển của lực lượng sản xuất chất lượng mới.

Nhìn chung, các nghiên cứu đã đi sâu tìm hiểu xung quanh bối cảnh ra đời, nội hàm, ý nghĩa và lộ trình thực hiện của lực lượng sản xuất chất lượng mới. Tuy nhiên, còn ít nghiên cứu đứng từ góc độ chủ thể vi mô để phân tích về vai trò của doanh nghiệp nhà nước trong việc đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới. Do đó, bài viết vận dụng các nguyên lý và phương pháp của kinh tế chính trị học Mác-xít, căn cứ vào tinh thần của Hiến pháp nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa về việc phát huy vai trò chủ đạo của kinh tế quốc doanh trong nền kinh tế nhà nước, để giải thích căn cứ lý luận và lộ trình thực tiễn của việc doanh nghiệp nhà nước dẫn dắt và chủ đạo phát triển, nhằm mục tiêu phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới tốt hơn và nhanh hơn.

2. Nội dung

2.1. Tầm quan trọng và nội hàm chủ yếu của lực lượng sản xuất chất lượng mới

Đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới là nhiệm vụ quan trọng để thúc đẩy sự phát triển của chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc trong giai đoạn mới. Đây là biện pháp trọng yếu nhằm củng cố nền tảng vật chất - kỹ thuật cho hiện đại hóa mô hình Trung Quốc và phát triển chất lượng cao, đồng thời cũng là yêu

cầu của thời đại nhằm ứng phó với sự cạnh tranh quốc tế ngày càng khốc liệt và bảo đảm an ninh kinh tế quốc gia. Trong quá trình đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới, doanh nghiệp nhà nước, với tư cách là trụ cột của nền kinh tế quốc dân, lẽ dĩ nhiên phải tuân thủ các quy định và yêu cầu của Hiến pháp về việc phát huy vai trò chủ đạo của kinh tế nhà nước, chủ động phục vụ nhu cầu của chiến lược quốc gia, phát huy vai trò trong việc thúc đẩy đổi mới khoa học công nghệ, xây dựng hệ thống công nghiệp hiện đại và bảo vệ an ninh kinh tế quốc gia.

2.1.1. Về tầm quan trọng của việc phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Thứ nhất, đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới là sự lựa chọn tất yếu để thích ứng với giai đoạn phát triển kinh tế hiện nay của Trung Quốc. Phát triển kinh tế chất lượng cao đòi hỏi phải thay đổi mô hình phát triển truyền thống vốn có mức tiêu hao cao, ô nhiễm nặng và hiệu quả thấp; đồng thời tối ưu hóa cơ cấu kinh tế và nuôi dưỡng động lực tăng trưởng mới. Lực lượng sản xuất chất lượng mới chính là “trạng thái lực lượng sản xuất tiên tiến thoát ly khỏi phương thức tăng trưởng kinh tế và lộ trình phát triển lực lượng sản xuất truyền thống, mang đặc trưng công nghệ cao, hiệu suất cao, chất lượng cao và phù hợp với quan điểm phát triển mới”.

Thứ hai, đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới là biện pháp chiến lược nhằm ứng phó với sự cạnh tranh quốc tế khốc liệt. Mặc dù kinh tế Trung Quốc đã đạt được những thành tựu rất cao sau nhiều thập kỷ phát triển, nhưng vẫn đang ở trong trạng thái “lớn nhưng không mạnh”, chuỗi giá trị vẫn nằm ở phân khúc thấp và trung bình trong thời gian dài, các công nghệ cốt lõi trong chuỗi công nghiệp vẫn đang chờ được đột phá, các linh kiện then

chốt vẫn phải phụ thuộc vào nhập khẩu, và năng lực đổi mới khoa học công nghệ vẫn chưa đủ mạnh. Những vấn đề này đều cần được hoàn thiện và bổ khuyết thông qua việc phát triển các ngành mới nổi chiến lược và các ngành nghề tương lai, hay nói cách khác, chính là bù đắp thông qua lộ trình phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới.

Thứ ba, đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới là phù hợp với làn sóng cách mạng khoa học công nghệ mới. Một loạt các công nghệ mới do làn sóng cách mạng khoa học công nghệ mới mang lại đã đặt nền móng vật chất vững chắc để lực lượng sản xuất thực hiện bước nhảy vọt về chất. Sự biến đổi công nghiệp đồng nghĩa với việc các ngành truyền thống đổi mới với sự nâng cấp và tái cấu trúc, đồng thời các ngành mới nổi và ngành tương lai đang phát triển với tốc độ cao, tạo ra không gian và thị trường cần thiết cho sự phát triển và lớn mạnh của lực lượng sản xuất chất lượng mới.

Thứ tư, đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới là yêu cầu tất yếu để đáp ứng nhu cầu của quần chúng nhân dân về một cuộc sống tốt đẹp hơn. Việc phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới đáp ứng tốt hơn những thay đổi trong nhu cầu về cuộc sống tốt đẹp của nhân dân, giúp thúc đẩy sự phát triển của các ngành chiến lược và ngành mới nổi, loại bỏ các nguồn cung cấp kém hiệu quả và ở phân khúc thấp, nâng cao cực độ hiệu suất sản xuất và phẩm cấp sản phẩm, từ đó cung cấp cho quần chúng nhân dân những sản phẩm và dịch vụ phong phú hơn, chất lượng cao hơn.

2.1.2. Về nội hàm của lực lượng sản xuất chất lượng mới

Lực lượng sản xuất chất lượng mới là một phạm trù kinh tế có nội hàm phong phú, là lực lượng sản xuất mà trong đó đổi mới khoa học

công nghệ đóng vai trò chủ đạo, đặc biệt là đạt được đột phá ở những công nghệ cốt lõi mang tính then chốt và đảo lộn. Nó mang đặc trưng hiệu suất cao, chất lượng cao, khác biệt hoàn toàn với mô hình tăng trưởng và lộ trình phát triển kinh tế truyền thống; là một trạng thái lực lượng sản xuất tiên tiến phù hợp với quan điểm phát triển mới. Để nắm bắt chính xác nội hàm của lực lượng sản xuất chất lượng mới, cụ thể có thể hiểu qua hai phương diện “Mới” và “Chất”:

Một là, chữ “Mới” của lực lượng sản xuất chất lượng mới thể hiện trực tiếp ở các yếu tố cấu thành mới. Xét từ các yếu tố cấu thành của lực lượng sản xuất, lực lượng sản xuất chất lượng mới là trạng thái chất mới hoàn toàn của lực lượng sản xuất tiên tiến, trong đó các yếu tố thực thể được nâng cao hiệu quả, và các yếu tố thâm thấu - đặc biệt là khoa học công nghệ - đóng vai trò chủ đạo.

Xét từ biểu hiện cụ thể:

Công nghệ mới: Chủ yếu nhấn mạnh vào đột phá công nghệ mang tính then chốt và đảo lộn, bao gồm công nghệ trí tuệ nhân tạo, công nghệ thông tin lượng tử, công nghệ sinh học, hạt nhân có kiểm soát,...

Ngành nghề mới: Chủ yếu là các ngành mới nổi như năng lượng mới, vật liệu mới, chế tạo tiên tiến và thông tin điện tử, vốn mang đặc điểm có hàm lượng công nghệ cao và năng lực đổi mới mạnh mẽ.

Mô hình mới: Bao gồm các mô hình kinh doanh và mô hình dịch vụ kiểu mới, với đặc trưng chủ yếu là cá nhân hóa, tùy chỉnh và trải nghiệm hóa, ví dụ các hình thái kinh doanh mới nổi như kinh tế nền tảng, kinh tế chia sẻ, kinh tế thương mại điện tử... có khả năng đáp ứng tốt hơn nhu cầu cá nhân của người tiêu dùng.

Hai là, chữ “Chất” của lực lượng sản xuất chất lượng mới thể hiện ở tính chất mới và chất

lượng cao. “Chất” là quy định tính khiến sự vật trở thành chính nó và phân biệt với sự vật khác, do đó lực lượng sản xuất chất lượng mới không phải là sự tối ưu hóa cục bộ hay lặp lại đơn thuần của lực lượng sản xuất truyền thống, cũng không phải là sự gia tăng đơn thuần về lượng. Thay vào đó, đây là lực lượng sản xuất tiên tiến đương đại được thúc đẩy bởi sự đột phá mang tính cách mạng về công nghệ, sự cấu hình mang tính sáng tạo các yếu tố sản xuất và sự chuyển đổi nâng cấp sâu rộng của các ngành công nghiệp.

2.2. Căn cứ nội tại của việc doanh nghiệp nhà nước dẫn dắt sự phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Bất kỳ một sự cách tân nào về lực lượng sản xuất cũng đều phải được hoàn thành thông qua các thực thể vi mô làm vật mang; doanh nghiệp nhà nước với tư cách là trụ cột của nền kinh tế quốc dân, tất yếu là lực lượng chủ lực để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới. Xét về căn cứ nội tại, lý do doanh nghiệp nhà nước có thể dẫn dắt sự phát triển của lực lượng sản xuất chất lượng mới chủ yếu do tính chất, thực lực và thuộc tính chính trị của doanh nghiệp nhà nước quyết định việc doanh nghiệp này tất yếu phải đóng vai trò là người dẫn dắt trong quá trình phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới.

2.2.1. Doanh nghiệp nhà nước với tính chất sở hữu toàn dân về tư liệu sản xuất là thực thể mang tính chủ chốt để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Doanh nghiệp nhà nước, với tư cách là hình thức biểu hiện của chế độ sở hữu toàn dân xã hội chủ nghĩa ở Trung Quốc, bản thân nó đã đại diện cho yêu cầu phát triển của lực lượng sản xuất tiên tiến. doanh nghiệp nhà nước có thể phát huy “vai trò chủ đạo” được “Hiến pháp” giao phó trong việc gánh vác chiến lược phát

triển quốc gia về lực lượng sản xuất chất lượng mới. Trên cơ sở đó, doanh nghiệp nhà nước sát cánh cùng vai trò là đội quân tinh nhuệ của kinh tế phi công hữu để cùng đảm đương trách nhiệm và sứ mệnh tương ứng, dẫn dắt lực lượng sản xuất chất lượng mới phục vụ tốt hơn cho mục tiêu “Cùng nhau giàu có”.

Một là, tính chất sở hữu công cộng về tư liệu sản xuất của doanh nghiệp nhà nước quyết định trách nhiệm và sứ mệnh phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới của nó. Một mặt, tính chất sở hữu công cộng về tư liệu sản xuất của doanh nghiệp nhà nước phù hợp hơn với yêu cầu phát triển của lực lượng sản xuất tiên tiến. Mặt khác, tính chất sở hữu công cộng này quyết định sự thống nhất giữa lợi ích doanh nghiệp với lợi ích quốc gia và lợi ích xã hội. Doanh nghiệp nhà nước không đơn thuần theo đuổi tối đa hóa lợi nhuận mà còn phải không ngừng đáp ứng các nhu cầu của quốc gia và xã hội trong khi vẫn thích ứng với cạnh tranh thị trường; do đó, doanh nghiệp nhà nước có thể thực hiện tốt hơn các chiến lược quốc gia.

Hai là, tính chất sở hữu công cộng về tư liệu sản xuất của doanh nghiệp nhà nước quyết định việc doanh nghiệp này dẫn dắt phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới có thể thúc đẩy tốt hơn mục tiêu “Cùng nhau giàu có”. Quyền sở hữu tư liệu sản xuất của các doanh nghiệp nhà nước tại Trung Quốc thuộc về toàn thể nhân dân, trong phương thức phân phối thực hiện theo nguyên tắc phân phối theo lao động, nhờ đó có thể trực tiếp thúc đẩy quá trình “Cùng nhau giàu có”.

2.2.2. Doanh nghiệp nhà nước với sức mạnh tổng hợp hùng hậu là bảo chứng quan trọng để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Doanh nghiệp nhà nước không chỉ có trách nhiệm và sứ mệnh dẫn dắt lực lượng sản xuất

chất lượng mới, mà còn sở hữu thực lực mạnh mẽ để thực hiện việc dẫn dắt đó; điều này thể hiện chủ yếu ở nền tảng kinh tế thực thể^(*) vững mạnh, nền tảng nghiên cứu và phát triển (R&D) phong phú cùng tiềm lực tài chính dồi dào.

Một là, doanh nghiệp nhà nước đại diện cho nền kinh tế thực thể lớn mạnh. Tập Cận Bình đã chỉ rõ rằng, nền móng để nuôi dưỡng hơn nữa lực lượng sản xuất chất lượng mới nằm ở kinh tế thực thể. Bước nhảy vọt về trạng thái chất của lực lượng sản xuất không thể tách rời sự tích lũy lâu dài về lượng của kinh tế thực thể, và doanh nghiệp nhà nước chính là thực thể mang tính quan trọng nhất của nền kinh tế thực thể quốc gia hùng mạnh.

Hai là, doanh nghiệp nhà nước có nền tảng nghiên cứu và phát triển hùng hậu. Chìa khóa để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới là đòi hỏi sự đột phá ở các công nghệ cốt lõi trọng điểm; nền tảng R&D vững chắc của doanh nghiệp nhà nước chính là điểm tựa mạnh mẽ để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới.

Ba là, doanh nghiệp nhà nước có tiềm lực tài chính mạnh mẽ. Doanh nghiệp nhà nước sở hữu ưu thế về cam kết tài chính đối với những đổi mới công nghệ cốt lõi trọng điểm vốn đòi hỏi mức đầu tư rất lớn và có mức độ chấp nhận rủi ro cao hơn.

2.2.3. Doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng là lực lượng tin cậy để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Đảng Cộng sản Trung Quốc luôn đại diện cho phương hướng phát triển của lực lượng sản xuất tiên tiến, do đó phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới cũng là sứ mệnh của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Để phát triển mạnh mẽ lực lượng sản xuất chất lượng mới, sử dụng đổi mới khoa học công nghệ để thúc đẩy sự phát triển của các loại hình công nghiệp

và toàn bộ nền kinh tế quốc dân, nhất thiết phải dựa vào lực lượng tin cậy là doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng; phát huy tốt ưu thế sự lãnh đạo của Đảng và thống nhất điều phối tốt mối quan hệ giữa phát triển và an ninh.

Một là, việc doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng dẫn dắt phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới sẽ góp phần bảo vệ an ninh kinh tế quốc gia. Một mặt, doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng là lực lượng quan trọng để làm lớn mạnh tổng lực quốc gia và tham gia cạnh tranh quốc tế. Mặt khác, doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng có thể tập trung sức mạnh để đột phá một số công nghệ “nghẽn cổ chai” mang tính then chốt, thực hiện các đổi mới ở phân khúc cao cấp của chuỗi giá trị, phá vỡ sự chèn ép về công nghệ và phong tỏa về công nghiệp theo kiểu “tách rời và đứt chuỗi” của phương Tây. Trong quá trình phát triển, doanh nghiệp sẽ từng bước giành lấy quyền chủ động chiến lược trong cạnh tranh quốc tế và quyền tự chủ kinh tế, thực hiện tự lực tự cường khoa học công nghệ trình độ cao, bảo vệ an ninh kinh tế quốc gia.

Hai là, việc doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng dẫn dắt phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới sở hữu ưu thế tích hợp tổ chức rất mạnh mẽ. Doanh nghiệp nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng và Chính phủ có khả năng vượt qua một cách hiệu quả các rào cản về lợi ích cá nhân, mục tiêu cá nhân và kiến thức cá nhân để tham gia vào quá trình hình thành lợi ích tập thể, mục tiêu tập thể và tri thức tập thể. Thông qua các nguồn lực kinh tế và chính trị, doanh nghiệp có được ưu thế liên kết độc đáo; thông qua việc đầu tư vào các doanh nghiệp trên chuỗi công nghiệp tương ứng, có thể thực sự phát huy được ưu thế về thể chế và

cơ chế của việc “tập trung sức mạnh làm nên việc lớn”.

2.3. Ý nghĩa cốt lõi của việc doanh nghiệp nhà nước dẫn dắt và chủ đạo phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Sau khi đã xác định vai trò dẫn dắt của doanh nghiệp nhà nước trong sự phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới, cần phải làm rõ hơn nữa các điểm trọng tâm và tác dụng chủ yếu của sự dẫn dắt này. Doanh nghiệp nhà nước, với tư cách là nền tảng kinh tế để Đảng cầm quyền và phát triển đất nước, là lực lượng nòng cốt của phát triển kinh tế quốc dân, là nền tảng vi mô quan trọng để Nhà nước điều tiết nền kinh tế quốc dân, đồng thời cũng là sức mạnh trọng yếu để làm lớn mạnh tổng lực quốc gia và tham gia cạnh tranh quốc tế. Doanh nghiệp nhà nước có khả năng quán triệt và thực thi một cách kiên định các quyết sách của Trung ương Đảng và các chiến lược trọng đại của quốc gia. Do đó, trong quá trình đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới, doanh nghiệp nhà nước lẽ dĩ nhiên phải chủ động đảm đương, tích cực hành động, phát huy tốt vai trò dẫn dắt, nỗ lực trở thành chủ thể vi mô tin cậy cho sự phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới.

2.3.1. Phát huy vai trò chủ đạo của doanh nghiệp nhà nước trong các đổi mới khoa học công nghệ trọng đại

Trong việc đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới, đổi mới khoa học công nghệ đóng vai trò chủ đạo, đặc biệt là những đổi mới khoa học công nghệ mang tính nền tảng và mang tính đột phá. Doanh nghiệp là chủ thể của đổi mới khoa học công nghệ; và trong việc thúc đẩy các đổi mới khoa học công nghệ trọng đại, doanh nghiệp nhà nước nhờ vào những ưu thế đổi mới độc đáo, thực lực đổi mới hùng hậu cùng trình độ quản lý, kỹ thuật hàng đầu, đã và

đang phát huy vai trò chủ đạo trong các đổi mới khoa học công nghệ trọng đại này.

Một là, doanh nghiệp nhà nước là “đội quân tiên phong” trong việc thực hiện chiến lược đổi mới quốc gia. Doanh nghiệp nhà nước có ý thức tự giác gánh vác trách nhiệm và sứ mệnh thực hiện chiến lược phát triển, lấy đổi mới làm động lực của quốc gia, đặc biệt là trong các ngành công nghiệp đòi hỏi vốn cao và kỹ thuật cao, liên quan đến an ninh quốc gia, quốc kế dân sinh và lợi ích cốt lõi của đất nước, vai trò của doanh nghiệp nhà nước là không thể thay thế.

Hai là, doanh nghiệp nhà nước là “nguồn khởi phát” của các công nghệ nền tảng, gốc. Trong những năm gần đây, những tiến bộ khoa học công nghệ trọng đại của Trung Quốc, thậm chí là những đổi mới vượt xa trình độ tiên tiến của thế giới, chẳng hạn như hàng không vũ trụ có người lái, thám hiểm mặt trăng, đường sắt cao tốc, điện cao thế siêu trọng, điện hạt nhân, đóng tàu... chủ yếu đạt được nhờ vào sự đổi mới của các doanh nghiệp nhà nước.

Ba là, doanh nghiệp nhà nước đảm đương vai trò quan trọng trong việc phối hợp đổi mới và lan tỏa kỹ thuật. Một mặt, doanh nghiệp nhà nước phát huy đầy đủ các ưu thế tổng hợp về kỹ thuật, công nghiệp, tài chính và nhân tài để kết nối chặt chẽ các doanh nghiệp vừa và nhỏ ở thượng - hạ nguồn chuỗi công nghiệp với Chính phủ, các cơ quan nghiên cứu và các trường đại học. Mặt khác, hiệu ứng lan tỏa từ đổi mới kỹ thuật của doanh nghiệp nhà nước là rất rõ rệt, chủ yếu thông qua việc xây dựng các chuỗi công nghiệp mới nổi, cung cấp các dịch vụ kỹ thuật mới và đầu ra là các nhân tài đổi mới, từ đó dẫn dắt các nguồn lực và yếu tố đổi mới không ngừng lưu chuyển và cấu trúc một cách hợp lý.

2.3.2. Phát huy vai trò dẫn dắt của doanh nghiệp nhà nước trong hệ thống công nghiệp hiện đại

Việc xây dựng hệ thống công nghiệp hiện đại là nội dung quan trọng của phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới, thông qua đổi mới khoa học công nghệ để hỗ trợ đổi mới công nghiệp, từ đó nảy sinh các ngành công nghiệp mới, mô hình mới và động năng mới nhằm phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới. Doanh nghiệp nhà nước, với tư cách là nền tảng vật chất và nền tảng chính trị quan trọng của chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc, cần tích cực phát huy vai trò dẫn dắt và chống đỡ trong việc xây dựng hệ thống công nghiệp hiện đại, hỗ trợ cho sự phát triển và phồn vinh to lớn của lực lượng sản xuất chất lượng mới.

Một là, phát huy vai trò “Chủ chuỗi” (链长 - liên trưởng) của doanh nghiệp nhà nước trong chuỗi công nghiệp hiện đại để dẫn dắt việc xây dựng hệ thống công nghiệp hiện đại. Doanh nghiệp nhà nước, đặc biệt là các doanh nghiệp trung ương, đứng trên tổng thể chuỗi công nghiệp của toàn quốc để nỗ lực xây dựng các doanh nghiệp dẫn dắt chuỗi công nghiệp, lấy chuỗi dẫn dắt diện, dệt chuỗi thành mạng lưới, hỗ trợ xây dựng hệ thống công nghiệp hiện đại có tính toàn vẹn, tính tiên tiến và tính an toàn.

Hai là, dẫn dắt việc chuyển đổi và nâng cấp các ngành công nghiệp truyền thống. Đòi hỏi doanh nghiệp nhà nước phải bắt tay từ ba phương diện: thông minh hóa, xanh hóa và hợp nhất hóa để đẩy nhanh cải tạo kỹ thuật và nâng cấp thiết bị, tối ưu hóa tổng thể lực lượng sản xuất trọng đại, liên tục thúc đẩy các ngành truyền thống chuyển đổi, nâng cấp, nâng cao toàn diện trình độ cao cấp hóa cơ sở công nghiệp và hiện đại hóa chuỗi công nghiệp của Trung Quốc.

Ba là, thúc đẩy sự phát triển theo cụm của các ngành mới nổi chiến lược. Các ngành mới nổi chiến lược đóng vai trò vô cùng quan trọng trong việc xây dựng hệ thống công nghiệp hiện đại, đồng thời cũng là vật mang chủ yếu để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới. Trong những năm gần đây, doanh nghiệp nhà nước đã không ngừng tăng cường tổng thể trong các ngành mới nổi chiến lược.

2.3.3. Phát huy vai trò của doanh nghiệp nhà nước đối với an ninh kinh tế quốc gia

Phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới, điều tiên quyết là lấy các kỹ thuật mang tính then chốt và đột phá làm đòn bẩy để nâng cao mức độ bền bỉ và mức độ an toàn của chuỗi công nghiệp và chuỗi cung ứng, bảo đảm hệ thống công nghiệp có thể tự chủ kiểm soát, an toàn và tin cậy, đồng thời làm giảm thiểu các rủi ro an ninh kinh tế nảy sinh do sự phụ thuộc vào nước ngoài của ngành công nghiệp.

Một là, phát huy vai trò hỗ trợ chiến lược của doanh nghiệp nhà nước đối với an ninh kinh tế quốc gia, đột phá các rủi ro “nghẽn cổ chai”. doanh nghiệp nhà nước có trách nhiệm và sứ mệnh đảm đương việc đột phá cửa ải các kỹ thuật cốt lõi mang tính “nghẽn cổ chai” này, phá vỡ sự độc quyền kỹ thuật của các nước phương Tây, bảo đảm an ninh chủ quyền kinh tế quốc gia. Những năm gần đây, doanh nghiệp nhà nước liên tục tăng cường nghiên cứu phát triển kỹ thuật, hiệu suất và chất lượng đổi mới không ngừng được nâng cao, một loạt các thành tựu đổi mới khoa học công nghệ có tầm ảnh hưởng quốc tế liên tục được xuất hiện.

Hai là, phát huy vai trò của doanh nghiệp nhà nước đối với an ninh kinh tế quốc gia, ứng phó hiệu quả với sự độc quyền và bành trướng của đầu tư nước ngoài, bảo vệ an ninh cho các ngành công nghiệp trọng yếu của Trung Quốc.

Cùng với sự tham gia sâu vào toàn cầu hóa kinh tế, Trung Quốc đang nằm trong môi trường toàn cầu hóa tư bản do các công ty đa quốc gia khổng lồ xây dựng nên, an ninh kinh tế đối mặt với tình hình nghiêm trọng cả trong lẫn ngoài. Để ngăn chặn các công ty đa quốc gia khổng lồ và tài chính quốc tế thao túng các ngành công nghiệp trọng yếu của đất nước, cần phải phát huy vai trò là “cột trụ giữa dòng” của các doanh nghiệp nhà nước quy mô lớn trong việc bảo vệ an ninh kinh tế; chỉ có làm mạnh, làm tốt, làm lớn doanh nghiệp nhà nước và vốn nhà nước mới có thể thực sự thúc đẩy sự ổn định kinh tế, an ninh kinh tế và phúc lợi của quốc dân.

2.4. Lộ trình thực tiễn để doanh nghiệp nhà nước dẫn dắt và chủ đạo phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới

Trong thực tiễn hiện nay, việc doanh nghiệp nhà nước dẫn dắt phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới là một công tác mang tính hệ thống và phức tạp. Nhiệm vụ này vừa đòi hỏi phải phát huy vai trò là nguồn khởi phát của kỹ thuật nền tảng, tập trung đột phá các công nghệ cốt lõi; vừa phải tối ưu hóa tổng thể công nghiệp, đẩy nhanh hình thành hệ thống công nghiệp hiện đại lấy các ngành công nghiệp mới làm chủ đạo; đồng thời phải làm mạnh, làm tốt, làm lớn doanh nghiệp nhà nước và vốn nhà nước để không ngừng nâng cao năng lực cạnh tranh quốc tế.

2.4.1. Đi sâu triển khai chiến lược phát triển lấy đổi mới làm động lực, tăng cường đột phá các cửa ải công nghệ cốt lõi

Để đẩy nhanh hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới, khách quan đòi hỏi doanh nghiệp nhà nước phải đánh thắng cuộc chiến công kiên (攻坚战 - công kiên chiến) về các kỹ thuật then chốt. Doanh nghiệp nhà nước nhất thiết phải lấy nhu cầu chiến lược quốc gia làm định hướng, đẩy nhanh thực hiện chiến lược

phát triển, lấy đổi mới làm động lực, tập trung sức mạnh đột phá các công nghệ “ngành cổ chai”, từ đó sớm thực hiện tự lực tự cường khoa học công nghệ trình độ cao.

Một là, thiết lập và hoàn thiện cơ chế dung hòa sai sót và cơ chế khuyến khích đổi mới khoa học công nghệ trong doanh nghiệp nhà nước. Doanh nghiệp nhà nước khi tiến hành đổi mới khoa học công nghệ nhất thiết phải giải quyết được mâu thuẫn cốt lõi giữa rủi ro đổi mới và đánh giá thực tế. Cần đi sâu cải cách thể chế và cơ chế đổi mới khoa học công nghệ của doanh nghiệp nhà nước, đẩy nhanh hoàn thiện cơ chế miễn trách nhiệm khi có sai sót cho người điều hành doanh nghiệp nhà nước, kiến tạo một hệ sinh thái đổi mới, khuyến khích sáng tạo và khoan dung với thất bại.

Đồng thời, cần thiết lập chế độ tuyển dụng, bổ nhiệm và cơ chế đánh giá hiệu quả kinh doanh dành riêng cho lãnh đạo doanh nghiệp nhà nước. Trong đó, đưa các chỉ số phản ánh đổi mới khoa học công nghệ, như mức đầu tư cho nghiên cứu và phát triển (R&D) và hiệu quả đổi mới, vào hệ thống đánh giá; thực hiện đánh giá phân loại đối với đầu vào và đầu ra nghiên cứu khoa học của doanh nghiệp nhà nước, đồng thời làm nổi bật định hướng đổi mới trong chế độ tiền lương và cơ chế khuyến khích.

Hai là, đẩy nhanh tích hợp các nguồn lực và yếu tố đổi mới. Việc hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới đòi hỏi tiền đề là sự đổi mới mang tính đột phá về công nghệ cốt lõi, điều này không thể tách rời việc đột phá các dự án khoa học công nghệ trọng đại. Để đẩy nhanh hơn nữa việc hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới, doanh nghiệp nhà nước cần nỗ lực trở thành nền tảng đột phá kỹ thuật trong cơ chế huy động nguồn lực toàn quốc. Doanh nghiệp nhà nước đóng vai trò điều phối các bộ phận sự

ng nghiệp công (trường đại học, viện nghiên cứu, phòng thí nghiệm quốc gia...) cùng các loại hình nguồn lực và yếu tố, thúc đẩy các bên hiệp đồng hành động, hợp lực đột phá các cửa ải khó khăn.

Ba là, tích cực bồi dưỡng và thu hút nhân tài đổi mới khoa học công nghệ. Một mặt, cần nâng cao chất lượng đội ngũ lao động hiện có của doanh nghiệp nhà nước, bồi dưỡng nên những người lao động kiểu mới phù hợp với sự phát triển của lực lượng sản xuất chất lượng mới. Mặt khác, cần thúc đẩy xây dựng đội ngũ nhân tài khoa học công nghệ, gia tăng cường độ thu hút nhân tài. Doanh nghiệp nhà nước nên thiết lập chế độ quản lý nhân tài hoàn thiện hơn, xây dựng chính sách thu hút nhân tài ổn định và mở cửa hơn, nhằm thu hút thêm nhiều nhân tài đổi mới nghiên cứu khoa học cấp cao và các nhà khoa học chiến lược trên phạm vi toàn thế giới.

2.4.2. Tối ưu hóa cơ cấu bố cục công nghiệp của doanh nghiệp nhà nước, đẩy nhanh hình thành hệ thống công nghiệp hiện đại, lấy ngành mới nổi và ngành tương lai dẫn dắt

Các ngành mới nổi chiến lược và ngành tương lai chính là vật mang công nghiệp để phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới. Việc đẩy nhanh hình thành hệ thống công nghiệp hiện đại, lấy ngành mới nổi làm chủ đạo có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với việc thúc đẩy hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới.

Một là, đẩy nhanh chiến lược tổng thể các ngành mới nổi chiến lược và ngành tương lai. Một mặt, cần tăng cường nghiên cứu phát triển công nghệ cốt lõi và xây dựng hạ tầng cần thiết cho các kỹ thuật mới, ngành công nghiệp mới. Mặt khác, thông qua các hoạt động mua bán, sáp nhập và tái cấu trúc vốn nhà nước để phát triển kinh tế hỗn hợp do vốn công hữu chi phối, từ đó tăng cường năng lực kiểm soát nhà nước trong các ngành công nghiệp mới, sớm

nuôi dưỡng được một nhóm các cụm ngành có sức cạnh tranh và tầm ảnh hưởng quốc tế.

Hai là, đẩy nhanh thực hiện chuyển đổi và nâng cấp các ngành công nghiệp truyền thống. Quá trình hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới vừa là quá trình hình thành các ngành công nghiệp mới, vừa là quá trình chuyển đổi và nâng cấp các ngành truyền thống. Các ngành truyền thống của Trung Quốc, đặc biệt là ngành chế tạo, phần lớn là các doanh nghiệp nhà nước. Do đó, cần đẩy nhanh thực hiện chuyển đổi số trong doanh nghiệp nhà nước, thúc đẩy sự tích hợp sâu rộng giữa các ngành truyền thống với kỹ thuật mới. Việc đưa kỹ thuật mới, khoa học công nghệ mới vào mọi khâu từ sản xuất, quản lý đến lưu thông sẽ dẫn dắt các ngành truyền thống nâng cấp lên trình độ kỹ thuật tiên tiến và sản phẩm cao cấp.

2.4.3. Làm mạnh, làm tốt, làm lớn doanh nghiệp nhà nước và vốn nhà nước, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc tế

Kinh nghiệm lịch sử của quá trình toàn cầu hóa cho thấy, việc tạo dựng nên các doanh nghiệp đẳng cấp thế giới có năng lực cạnh tranh toàn cầu chính là chủ thể then chốt để hình thành lực lượng sản xuất chất lượng mới. Vì vậy, nhất thiết phải làm mạnh, làm tốt, làm lớn doanh nghiệp nhà nước và vốn nhà nước, bồi dưỡng các công ty nhà nước không chế cổ phần (控股) nhà nước kiểu mới, phát triển kinh tế hỗn hợp do vốn nhà nước chi phối. Đồng thời, cần tăng cường đầu tư hiệu quả của các doanh nghiệp nhà nước và đơn vị sự nghiệp nhà nước vào lực lượng sản xuất chất lượng mới cùng các liên minh sản-học-nghiên, cũng như tăng cường tổ chức thực hiện tổng thể chiến lược ở cả trong và ngoài nước.

Một là, bồi dưỡng các công ty đa quốc gia kiểu “Bốn kiểm soát”: không chế vốn, không chế kỹ

thuật (công nghệ cốt lõi), không chế thương hiệu và không chế chuỗi (chuỗi công nghiệp, chuỗi cung ứng và chuỗi giá trị). Doanh nghiệp nhà nước phải thích ứng với nhu cầu của tình hình mới về việc Trung Quốc dẫn dắt sự phát triển toàn cầu hóa kinh tế công bằng, cùng nhau kiến tạo trật tự kinh tế quốc tế mới và an ninh kinh tế quốc gia. Cần nhận rõ khiếm khuyết của chính sách lợi thế so sánh đơn thuần, phát huy đầy đủ ưu thế về quyền sở hữu trí tuệ tự chủ và nền tảng nhà nước để tạo ra một loạt thương hiệu danh tiếng quốc tế có bản quyền tự chủ, đẩy nhanh bồi dưỡng một nhóm các công ty đa quốc gia và tổng công ty thương mại tổng hợp (Sogo Shosha) có năng lực cạnh tranh quốc tế mạnh mẽ.

Hai là, trọng điểm thúc đẩy và phát triển kinh tế hỗn hợp do vốn nhà nước chi phối. Vốn nhà nước không chỉ giữ vị trí chủ đạo trong các ngành và lĩnh vực quan trọng liên quan đến an ninh kinh tế quốc gia, mà trong các phương diện đổi mới khoa học công nghệ trọng đại và ngành mới nổi cần thiết cho phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới, cũng cần trọng điểm phát triển các doanh nghiệp hỗn hợp do vốn nhà nước chi phối cùng các nền tảng quan trọng của chúng. Điều này giúp tận dụng ưu thế hùng hậu về vốn, kỹ thuật và nhân tài của doanh nghiệp nhà nước để cung cấp bảo chứng ổn định hơn cho đổi mới khoa học công nghệ trọng đại, đồng thời tạo điều kiện cho các doanh nghiệp nhà nước, doanh nghiệp tập thể, doanh nghiệp hợp tác và doanh nghiệp dân doanh trong chuỗi công nghiệp phát huy ưu thế bổ trợ và cùng nhau phát triển.

3. Kết luận

Không thể phủ nhận những đóng góp lịch sử và thực tiễn của doanh nghiệp nhà nước. Kể từ khi thành lập nước Trung Hoa mới đến nay, bản sắc kinh tế - chính trị “mang tính Đảng, vì nhân dân” của các doanh nghiệp nhà nước cùng các

đơn vị sự nghiệp công lập liên quan (như Viện Hàn lâm Khoa học Trung Quốc, Viện Hàn lâm Kỹ thuật Trung Quốc...) luôn được khẳng định rõ nét. Vai trò của các đơn vị này trong việc chủ đạo phát triển khoa học công nghệ và lực lượng sản xuất chất lượng mới là vô cùng to lớn. Đồng thời, vai trò của các cơ quan đảng và chính phủ trong việc lập pháp, quy hoạch, ban hành chính sách và tổ chức phát triển khoa học công nghệ cùng lực lượng sản xuất chất lượng mới cũng luôn được thể hiện nhất quán.

Lịch sử đã chứng minh, các công nghệ cốt lõi, then chốt là thứ không thể dùng tiền để mua và cũng không thể dùng thị trường để đổi lấy; chúng chỉ có thể đạt được dựa vào sự tự lực cánh sinh, tự chủ và cơ chế huy động nguồn lực toàn quốc. Những quan điểm cho rằng, chỉ cần thực thi đơn thuần chính sách lợi thế so sánh là có thể đạt được sự dẫn đầu về khoa học công nghệ và phát triển chất lượng cao là phiến diện hoặc sai lầm. Tương tự, quan điểm cho rằng, chính phủ “không phải là bên tổ chức và thực thi phát triển lực lượng sản xuất chất lượng mới... không nên ban hành chính sách, đưa ra quy hoạch, hay sử dụng các nền tảng đầu tư và tài chính của chính phủ để đầu tư trực tiếp vào phát triển các ngành mới nổi hoặc các ngành tương lai” cũng là những nhận định sai lệch □

Người dịch: NGUYỄN MINH HOÀN

(*) Kinh tế thực thể là khái niệm mới để chỉ nền kinh tế quy sản xuất thực với cơ cấu công nghiệp hiện đại hoàn chỉnh. Nền kinh tế thực thể cũng để phân biệt với nền kinh tế tư bản chủ nghĩa thu lợi nhuận dựa trên xuất khẩu tư bản tài chính, hay còn gọi là nền “kinh tế ảo”.